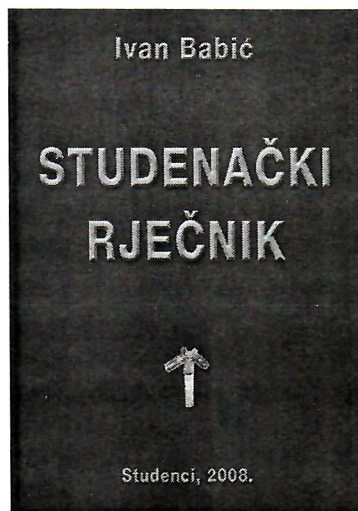

Ivan Babić,
STUDENAČKI RJEČNIK,
Župni ured Studenci, Studenci, 2008., 556 str.

Zadnjih godina u Hrvatskoj se pojavio veći broj rječnik mjesnih govora, koji pripadaju u kategoriju dijalektalnih rječnika: I. Jakovljević, *Veliki rječnik šibenskih riči, I-II*, Šibenik, 2007., I. Gusić, F. Gusić, *Rječnik govora Dalmatinske zagore i zapadne Hercegovine*, Zagreb, 2004., S. Lorger, *Dalmatinske riči*, Zagreb, 2008., P. Šimunović, *Rječnik bračkih čakavskih govora*, Supetar, 2006. (najopsežniji od njih, 746. str. enciklopedijskoga formata) I. B. Šamija, *Rječnik imotsko-bekijskog govora*, Zagreb, 2004., Žarko Martinović, *Rječnik iškoga govora*, Zadar 2005., Ivan Mihulja, *Rječnik omišaljskoga govora*, Rijeka - Omišalj 2006., Thomas F. Magner, Dunja Jutronić, *Rječnik*

splitskog govora, Zagreb - Dubrovnik 2006. Rad Ivana Babića *Studenački rječnik* zaslužuje pohvalu. Riječ je o rječniku brižno urađenu i marljivo popunjenu, u kojemu su obilježeni naglasci i izvedeni oblici, toponimi i antroponimi. Usto, ako je u pitanju strana riječ (romanizam, anglizam, turcizam, hungarizam) pisac daje etimologiju, istina kratku, ali korisnu i informativnu.

Studenci (oko 1000 stanovnika, 691 m n/v) nalaze se na sjeverozapadnom brdskom predjelu Imotske krajine. Udaljeni su dvadeset km od Imotskoga i oko trideset km od mora. Površina im je 3679 ha, od čega je većina korisno tlo. Stanovništvo čine Hrvati katolici. Studenački rječnik uvelike je sličan hercegovačkom govoru, u općinama koje gravitiraju prema Imotskom i okolici - Ljubuški, Grude, Posušje i Široki Brijeg. Posebice se to odnosi na turcizme, kojih je popriličan broj u rječniku. Naravno, više ih ima u hercegovačkim govorima. Primjerice, navodim jedan niz iz Ljubuškoga:

Adže
Amidža
Azap
Baglama
Bajer (obala rijeke, pa i prokopani kanal općenito)
Bećarac
Betunar (izv. bejturan, mirišljiva biljka)
Bostan
Burazer/buraz
Čemlija/Skemlija
Česa
Čevrtija
Čilit
Čorabaka
Čosati
Daidža
Dajinica
Denjak
Dibidus
Dženerika
Džerima
Peksimet itd.
U Hercegovini ima i riječi kojih nema u Studenačkom rječniku, kao:
Baćir (vrsta bostana)
Batakljun
Bilokrilka (vrsta ptice)
Ceker (torba)
Čvorek (Čvoruga)
Granče (grablje,vile)
Gužnjača (debelo crijevo)
Imbokati (ožbukati)
Kavoda (paradajz)
Kombina (podsuknja)
Krek (panj, ostatak drveta)
Ladnica (kućica od pruća na polju za čuvanje lubenica u ljeto)
Lajbić (grudnjak)
Lenjac (drveni telefonski stup)
Lenijar (ravnalo)
Lučinica (kiselina zapržena lukom)
Lugara (pepeljara, dio šporeta)
Lukić (kosirić za rezanje i čupanje trave)

Mačić (strašilo)
Maginja (biljka i plod)
Micina (oteklina na nepcu)
Mica (velika i mala, vrsta igre)
Mrđalica (malen sitan ukras)
Ošac (zamka od žice za divljač)
Pača/pača (glava, nadimak Pačara/Paćera)
Palja (štap, drvena igračka za igru palje i kljisa)
Pata (pata karata, podjednak broj karata)
Pauza (pazuho) /Potpauzon, pod pazuhom/
Potrim (trijem uz štalu)
Prčimrav (crveni mrav koji u kretanju podiže zadak)
Smrdelj/smrdeljika (drvo)
Škampetić (pretinac u sanduku)
Vinta (kočnica na zaprežnim kolima).
Ima i manjih razlika između imotskoga i hercegovačkoga vokabulara:
Anjcug (anjcuk)
Brabak (brabonjak)
Cecalo (ceca)
Cigarela (cingarela)
Čiput/Čivut (Čifut)
Čoka (čvoka)
Štesrce (ćesrce)
Ićindija (ćindija)
Civare (ćivare)
Ćurak (uspravan kamen, vrsta igre)
Ćuriti (ćurnuti)
Drndo (drndav čovjek)
Gladiška (gladišika)
Gožđe (gvožđe)
Gravorica (graorica)
Gujaš (guja, najčešće glista)
Guća (donja maja, potkošulja)
(H)elaćiti (helać)
Ispiljkati (ispuljkati)
Čerma (jačerma)
Kajišare (vrsta sandala)
Kangar (vrsta tkanine)
Klačarda (malter na zidovima od klaka)
Kamrik (kambrik, vrsta tkanine)
Kuka (i šparoga)

Lepirica (lepurica)
Maksum (maksul)
Malakan (malašan)
Manjura (manjaža)
Mesojida (mesoiija)
Migecati (migeljiti)
Paćika (paćica)
Pisak (gornji dio svirale)
Snjig (snig)
Tapunica (tapun) i dr.

Dobra je zamisao dati etimologiju riječi gdje je potrebno i zanimljivo, ali to nije svugdje dosljedno provedeno.

Bigunac (tal. bigoncia)
Burilo (tal. barile, kao u barilo)
Čančati (tal. cianciare)
Čindija (tur. ikindi)
Groš (njem. Groschen) i dr.

Neka su etimološka objašnjenja dubiozna. Primjerice, imbulja (ima i himbulja, inbuja, ambulja, imbulj i inbuj), koja ne dolazi od gr. *anabolion*, već po V. Vinji (Jadranske etimologije) od ven. *imbuglio*, što je od latinskoga *involvere*, omotati. Škutor (i škutor, škutorija i sl., vrlo intrigantna riječ) ima više etimologija - po gradu Skadru (Scutari), ali i latinskome *exsecutor*, šekucija, ovrhovitelj. Šperac (Šperka i Šperkovina također) teško je izvoditi od grčkoga *hesperos*, zapadnjak, što je daleka i učena riječ. Ima i prezime Šperac, koje Ž. Bjelanović izvodi od Perac (tip imena Pera) ispred kojeg je protetsko š-. Isto tako toponim *Satulija* nije vezan za Setoviju, jer je zabilježeno više sličnih toponima, kao Sutulija, Suntutulija i sl. Njih neki vežu za Sv. Iliju, ali riječ je o zemljopisnom izrazu za brdovit teren s provalijama ili kanjonima (Aleksandar Loma, Sutivan, Sutulija, Sunovrat: leksički tragovi pagansko-hrišćanskog prožimanja na starosrpskom tlu, Kult svetih na Balkanu, Liceum br. 5, Kragujevac, 2001., 25-37.).

Ivan Babić izradio je pomnjivo jedno korisno jezično djelo, koje će dobro doći ne samo jezikoslovcima, već i etnolozima, sociolozima, geografima, pa i arheolozima i povjesničarima. Mjesni govori lagano izumiru. Posebice to se odnosi na toponime svih kategorija. A jezik na terenu čuva zapis iz dubine prošlosti, čuva identitet, govori o selidbama, životu u okruženju s prirodom. Šteta je što se u Hercegovini ne njeguje kult mjesnih govora i što se ne izdavaju slična djela poput Babićeva Studenačkoga rječnika.

Radoslav Dodig